

level of the earlier building. Movable finds represent quality objects of a period between the 1st and 2nd century. The excavation area was extended with a purpose of definition of the eastern part of the building, which established extension of the perimetral wall in its total length of 24 m and eastern wall of the extension of 10 m in length. In the cave-in layer it was found a head of Roman ceramic figure which was most probably goddess Minerva.

A winter protection has been put on the site. It is planned that preservation – restoring works will take place in 2005 and, according to them a site presentation project/program should be done.

Redni broj: 48

Lokalitet: Budinjak – nekropola

Naselje: Budinjak

Grad/općina: Samobor

Pravni status: Z-1584

Razdoblje: P

Vrsta radova: sustavno i zaštitno iskopavanje

Tijekom srpnja i kolovoza 2004. proveden je nastavak arheoloških iskopavanja na pretpovijesnoj nekropoli Budinjak na Žumberku (stručni voditelj istraživanja bio je Želimir Škoberne).

Žumberak je pretežito ruralno područje smješteno većim dijelom u jugozapadnome dijelu Zagrebačke županije. Unatrag dvadesetak godina arheolozi su započeli sustavne obilaskе tog terena. Rezultat takvog rada bilo je otkriće mnoštva vrlo vrijednih arheoloških nalazišta iz različitih razdoblja. Među njima, sredinom osamdesetih godina prošloga stoljeća otkriveno je važno stariježeljeznodobno arheološko nalazište. Nalazi se na nadmorskoj visini od 740 m, blizu najviše točke na cesti koja preko Žumberačke gore povezuje Zagreb s gradovima Ozalj i Karlovac. Riječ je o nekropoli i gradini pokraj sela Budinjak u središnjem dijelu Žumberačke gore, pedesetak kilometara zapadno od Zagreba.

Bogatstvo do sada pronađenih nalaza na nekropoli u Budinjaku svjedoči o ekonomskoj snazi stariježeljeznodobne populacije koja je živjela na budinjačkoj gradini. Ta je ekonomska snaga usporediva s onom najbogatijih željeznodobnih nalazišta s jugoistočnoalpskoga prostora. Nesumnjivo je da je na području Žumberka u vrijeme starijega željeznog doba Budinjak bio veliko regionalno središte, koje je odigralo važnu, a vrlo vjerojatno i dominantnu ulogu u formiranju kulturnog identiteta cijeloga kraja.

Tijekom kampanje 2004. ukupna istražena površina imala je neto-površinu 181 m². Istražena su dva tumula: tumul 7 i tumul 19. Pronađeno je ukupno 10 grobova (8 ženskih i 2 muška), koji su sadržavali dijelove halštatske nošnje, naoružanja i grobne poputbine (hrane i pića), koja je stavljana u keramičke posude za jelo i piće. Izvan grobnih cjelina u tumulu 7, pronađen je i jedan brončani vršak koplja.

Tumul 7 bio je pravilna oblika, promjera 8 m. U njemu je pronađeno šest izuzetno vrijednih i nalazima važnih grobova. Osim grobova, na relativnoj dubini od 35 cm, uz y-os (istok-zapad) u kvadrantu D (jugozapadni kvadrant), 130 cm od središta osi tumula pronađen je brončani vršak koplja.

Grob 1 - Na relativnoj dubini od 40 cm pronađen je pokrov

Budinjak, geodetska snimka nekropole s označenim tumulima istraženima 2004. g.

grobne jame – kamena ploča većih dimenzija, duljine i širine cca 90x60 cm, debljine 5 – 12 cm. Ispod ploče bila je grobna jama, okruglo poluloptasta oblika. Ona je sadržavala žaru koju je pokrivala zdjela s hranom, a pokraj žare s njezine južne strane pronađena je posuda za piće s pripadajućom šalicom. Sadržaj žare pomno je pregledan i u njemu su, osim spaljenih kostiju, pronađeni ostaci brončane fibule. Taj je grob središnji i najdublji grob u tumulu oko kojega je bilo ukopano pet skeletnih grobova.

Grob 2 - Pronađen je sjeverno od središnjega žarnog groba 1, a grobna jama bila je orijentacije istok-zapad. Riječ je o grobu muškarca u kojem su pronađena dva priloga; brončana igla na prsima, dok je iza pokojnikovih nogu bila položena keramička posuda za piće.

Grob 3 - Smješten je najzapadnije u tumulu orijentacije sjever-jug. Najvjerojatnije je riječ o grobu žene. Na krajnjem južnom dijelu grobne jame pronađen je lonac za piće

Budinjak, istraženi tumul 7 (foto: M. Gregl)

sa šalicom. Nešto sjevernije, uz noge, smještena je zdjela s hranom. Na mjestu za koje se pretpostavlja da je bila glava pokojnice, pronađen je osjetljiv nalaz koji bi mogao odgovarati jednom tipu pokrivala za glavu (kape?), slično onomu koji je pronađen prethodne godine u tumulu 13. Zbog velike korozije i osjetljivosti, nalaz je podignut sa zemljom i pripremljen za transport u laboratorijske radionice.

Grob 4 – Grob je bio položen neposredno uz žarni grob 1 s njegove južne strane. Pravilne orijentacije zapad-istok, svojim je najistočnijim dijelom ulazio u južni X-profil. Sadržavao je više priloga: dva keramička (lonac za piće i pršljen) te tri željezna (ogrica i dvije narukvice). Zanimljivost je da je posuda za piće bila položena uz glavu pokojnice, a ne, kao u većini slučajeva, kraj nogu. Pršljen je pronađen u sredini grobne jame.

Grob 5 - Još jedan grob žene pravilne orijentacije istok-zapad, smješten neposredno iza groba 4 južno od središnjega žarnog groba (grob 1). To je najjužniji grob tumula. Sadržavao je tri keramička priloga – lonac sa šalicom, zdjelu te željeznu fibulu.

Grob 6 - Najbogatiji skeletni grob u tumulu pravilne orijentacije sjever-jug, ujedno i najistočniji grob tumula 7. Sadržavao je tri keramička nalaza – lonac sa šalicom iza nogu i pršljen iza glave pokojnice. U tom su grobu bila i četiri željezna nalaza – dvije narukvice, fibula i još jedan nalaz (najvjerojatnije druge fibule) koji nije bilo moguće spasiti zbog vrlo loše očuvanosti željeza u zemlji. Može se pretpostaviti da je riječ o još jednoj fibuli (raskucana luka). Unutar tog, posve korodiranog željeza pronađene su sitne staklene perle koje su česti dodatni ukras fibulama.

Tumul 19 bio je pravilno oblikovan, promjera 6 m. Sadržavao je dva paralelno položena ukopa orijentacije sjever-jug u sredini tumula (grob 1 i 2) te po jedan ukop s istočne (grob 3) i sjeverne strane tumula (grob 4).

Grob 1 - U središtu tumula pravilne orijentacije sjever-jug, neposredno kraj najveće grobne jame (groba 2). Grob nije sadržavao metalne, nego samo keramičke priloge – posudu za piće sa šalicom.

Grob 2 - Položajno je smješten u središtu tumula, pravilne orijentacije sjever-jug i bogatije je opremljen. Sadržavao je tri keramička priloga (lonac sa šalicom i pršljen) te željezni ukrasni nakit (ogricu i dvije narukvice).

Grob 3 - Drugi grob muškarca pronađen u iskopavanjima 2004. g. Pravilne orijentacije sjever-jug, smješten je na istočnom rubu tumula. Osim posude za piće koja je bila položena kraj nogu, u grobu je pronađena i zani-

Budinjak, istraženi tumul 19 (foto: M. Gregl)

mljiva željezna ukrasna igla na pokojnikovim prsima. Riječ je o veoma zanimljivom i rijetkom nalazu muške ukrasne nošnje, kakav dosad nije pronađen na nekropoli.

Grob 4 - Smješten na sjeverozapadnom rubu tumula, pravilne orijentacije istok-zapad, najsjeverniji je ukop u tumulu. Sadržavao je keramičku posudu (situlu) i pršljen, položenih kraj pokojničnih nogu.

Pri iskopavanju budinjačkoga grobišta svake se godine saznaje nešto novo; pokadšto se to odnosi na načine ukopa, katkad na grobnu arhitekturu, konstrukciju samih tumula, i na kraju, uvijek na neki novi nalaz ostataka materijalne kulture kakav u prijašnjim istraživanjima nije pronađen. Stoga za zaključak ovogodišnjih istraživanja treba reći da su tijekom iskopavanja prvi put pronađeni nalazi koji dosad nisu zabilježeni. Pritom se ponajprije misli na željezne fibule te igle (brončanu i željeznu). Željezne lučne fibule izraziti su predstavnik najranije halštatske kulture 8. st. pr. Kr., vremena kojemu pripadaju gotovo svi iskopani grobovi arheološke kampanje 2004. g. Od pronađenih igala željezna je vrlo zanimljiv tip, no prije restauracije nije ga moguće točno odrediti. Nedvojbeno da je riječ o vrlo ranom i veoma rijetkom nalazu. Isto vrijedi i za brončanu iglu. Ona nam je ponajprije važna jer izravno upućuje na veze s jugozapadnim, odnosno ličko-japodskim prostorom.

Keramički pak nalazi svojim oblicima i raznovrsnim načinima ukrašavanja također upućuju na svu raskoš i vještinu u oblikovanju i ukrašavanju stariježeljezodobnih majstora (plastično ukrašavanje, udubljanje i urezivanje).

Nalazi ove kampanje dani su na restauraciju (keramičke posude obrađuju se u restauratorskim radionicama u Zagrebu, dok su metalni nalazi prosljeđeni u restauratorske radionice Römisch - Germanisches Zentralmuseuma u Mainzu).

Zahvaljujući nedavno uspostavljenom Parku prirode Žumberak - Samoborsko gorje stvoreni su i preduvjeti za kvalitetniju prezentaciju prirodne i kulturne baštine tog područja. Otvoren je Eko-centar Budinjak i poučna staza pod nazivom „Staza kneževa“. U sklopu Eko-centara nalaze se informativni centar i interpretacijski prostor. Naglasak je stavljen na kulturnu, posebice na arheološku baštinu. Bogato arheološko naslijeđe Žumberka i Samoborskoga gorja slikovito je predstavljeno kopijama nalaza i rekonstrukcijama iz karakterističnih prapovijesnih i povijesnih razdoblja ovoga područja. Poučna staza, kojom se vrednuje kulturna i prirodna baština okolice Budinjaka, sastoji se od 10 točaka – tumuli, kneževski tumul, lokva, špilja, gradina, bedemi, ponor, travnjaci, rimsko groblje i vapnenac s rožnjakom. Za razgledavanje poučne staze potrebno je 1,5 - 2 h, osnovne su informacije dostupne na pločama postavljenima na samoj stazi, dok su dodatne informacije ponuđene u tiskanom vodiču po stazi.

Literatura

Škoberne 1995 Želimir Škoberne, The early Iron age cemetery at Budinjak in the Žumberak mountains (North-western Croatia), Archäologisches Korrespondenzblatt 25/3, Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums, Mainz, 1995: 291 – 299.

Škoberne 1997 Želimir Škoberne, Budinjak, gradišće in grobišće iz starejše železne dobe, Gorjanci – Dolenjski zbornik 1997, Novo mesto, 1997: 92 – 98.

Škoberne 1999 Želimir Škoberne, Budinjak – kneževski tumul (monografija), Muzej grada Zagreba, Zagreb, 1999: 1 – 155.

Škoberne 1999 Markus Egg, Ulrike Neuhäuser, Želimir Škoberne, mit einem Beitrag von Dietrich Anker, Ein Grab mit Schüsselhelm aus Budinjak in Kroatien, Jahrb. RGZM 45, Teil 2, Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums, Mainz, 1999: 435 – 472.

Škoberne 2001 Želimir Škoberne, Budinjak in Libna - čelade istega livarja, katalog izložbe, Krško, 2001.

Škoberne 2002 Želimir Škoberne, Pregled pretpovijesnih arheoloških istraživanja u Žumberku, katalog izložbe – Žumberak od prapovijesti do kasne antike, Zagreb, 2002.

Škoberne 2003 Želimir Škoberne, Nalaz neuobičajene višeglave igle s budinjačke nekropole, OA, 27, Zagreb, 2003.

Škoberne 2004 Želimir Škoberne, Grupa Budinjak, katalog izložbe „Ratnici na razmeđu Istoka i Zapada – Starije željezno doba u kontinentalnoj Hrvatskoj“, Zagreb, 2004.

Želimir Škoberne, prof.

Summary

A continuation of the archaeological excavations on the prehistoric necropolis Budinjak on the mount Žumberak was carried during the months of July and August 2004. Two tumuli were investigated: T. 7 and T. 19. A total of 10 graves (8 female and 2 male) were found, which contained fragments of the Hallstadt culture folk costume, weapons and grave goods for the deceased (food and drinks), which had been put into ceramic containers for food and drinks. Outside of the grave units in tumulus no.7 a bronze spear top was found.

During investigation most finds were found in tumulus 7. In that tumulus 6 exceptionally valuable and, according to the finds, significant graves were found. Tumulus 19 contained two parallelly positioned burials north – south oriented in the centre of tumulus (grave 1 and 2) and one burial to the east (grave 3) and one to the north side of the tumulus

(grave 4).

During this investigation for the first time some finds, that had not recorded yet, were found. Iron arched fibulas are exclusive representative of the earliest Hallstat culture of the 8th century B.C., the period to which were dated the most of the excavated graves of the archaeological campaign of 2004. Among the needles found on the site the type of iron one is a particularly interesting one, but before restoring it is not possible to identify the type. The subject under discussion is a very old and particularly rare find. The same applies for the bronze needle. The last one is of major importance because it directly implies to a link with the south-east area, with reference to the Lika-Japod area.

Thanks to the recently established Nature park *Žumberak – Samoborsko gorje*, preconditions for the higher quality presentation of the nature and cultural heritage of that area were created. Ecological centre Budinjak and educational trail called “The trail of the Princes” have been opened. A rich archaeological heritage of Žumberak and Samoborsko gorje is represented by replicas of the finds and reconstructions of the characteristic features from prehistory and different historical periods from that area.

Redni broj: 49

Lokalitet: Drenje - Laduč

Naselje: Drenje

Grad/općina: Brdovec

Pravni status: P-603/1-1986

Razdolje: A

Vrsta radova: zaštitno iskopavanje

Tijekom rujna i listopada 2004. g. provedena su arheološka istraživanja na lokalitetu Drenje – Laduč, tijekom kojih je istražena površina od 150 m². Nositelj je projekta Muzej Brdovec (stručni voditelj: Ivan Cvitković) u suradnji s Institu-

Drenje – Laduč, istražena površina (foto: G. Skelac)